

Stanisław T. Zarzycki SAC, *Dietricha von Hildebranda filozoficzno-teologiczne podstawy duchowości serca*, Lublin: RW KUL 1997, ss. 435.

Jednym z wybitnych fenomenologów współczesnych jest niewątpliwie Dietrich von Hildebrand († 1977). Z chwilą przejścia w 1914 r. na katolicyzm zainteresował się zagadnieniami natury teologicznej, zwłaszcza zaś relacją człowieka do Boga, jak i do drugiego człowieka. Jego liczne publikacje zostały zebrane w *Gesammelte Werke* (I-X, Regensburg 1971-1980). Praca ks. Zarzyckiego jest próbą ukazania aktualności myśli Hildebranda w kształtowaniu postaw i realizacji przez człowieka jego powołania do świętości. Jest to więc studium z zakresu teologii duchowości.

Na zawartość książki składają się następujące zagadnienia: „Sfera uczuć a pojęcie serca” (s. 33-76), „Serce a rozum i wola” (s. 77-166), „Wartość wobec podmiotu – apel wartości do wolnej woli i serca osoby” (s. 167-229), „Osoba – serce wobec wartości: postawy, odpowiedzi na wartość. Działanie” (s. 231-331) oraz „Całościowy wkład serca w postawę odpowiedzi chrześcijanina na wartości moralne” (s. 333-418). Praca, odwołując się do publikacji Hildebranda z zakresu filozofii, filozofii moralności, etyki filozoficznej, teologii i chrześcijańskiego życia duchowego zajmuje się m.in. głównymi typami przeżyć uczuciowych i rolą serca w uczuciowej sferze człowieka. Charakterystyczne jest tu stwierdzenie, iż według omawianego autora serce pojmowane jest jako „organ wszelkich uczuć” bądź też samo „centrum sfery uczuć” (s. 73), które jednak zyskuje głębsze znaczenie dzięki ukazaniu prawdziwego „ja” osoby.

Dość interesujący jest paragraf mówiący o sercu jako prawdziwym „ja” osoby, co – jak zaznacza Autor analizujący myśl Hildebranda – sprawia, że właśnie w nim „w najwyższym stopniu aktualizuje się osoba jako całość” (s. 156). Końcowy rozdział zawiera myśli odnoszące się do Najświętszego Serca Jezusowego, jak i powoła-

nia do świętości „w Chrystusie” Autor akcentuje potrzebę współdziałania człowieka z Bogiem w urzeczywistnianiu świętości, która została mu zadana, jak też wskazuje na funkcje niektórych przynajmniej postaw w procesie przemiany człowieka w Jezusie Chrystusie. „Przemienione serce” ma być, zdaniem Autora książki, niejako ucieleśnieniem wartości moralnych w osobie.

Duża część recenzowanej książki, zgodnie ze swym zamierzeniem, traktuje o sercu. Ciekawe jest w związku z tym spostrzeżenie ks. Zarzyckiego, iż „serce, będąc centrum sfery duchowej w człowieku oraz stanowiąc pod pewnym względem (np. w relacji międzyosobowej) prawdziwe «ja» osoby, w najgłębszy sposób charakteryzuje człowieka” (s. 344). Właśnie ta myśl, jak zaznacza, stała się dla Hildebranda punktem wyjścia do wniknięcia w istotę Jezusowego Serca. Dzięki temu mógł on wnioskować, iż dobroć i miłość człowieka są niczym innym jak tylko uczestnictwem w pełni Jezusowego Serca, które swą miłością ogarnia każdego człowieka (por. s. 417). Niezwykle trafne jest spostrzeżenie Autora, który na podstawie analizowanego materiału źródłowego stwierdza, że „święty jest dowodem na to, że serce ludzkie i jednocześnie cały człowiek może odrodzić się w Chrystusie do nowego życia. Święty to ktoś, kto pozwolił Chrystusowi rozwinąć w sobie pełnię człowieczeństwa, prawdziwą osobowość” (s. 416). Takich trafnych i prowokujących do myślenia zdań w recenzowanej książce można napotkać bardzo wiele.

W nauczaniu Hildebranda dostrzega ks. Zarzycki „znaczenie postawy miłości i uwielbienia jako naczelných postaw chrześcijanina względem Boga” (s. 413). Tak więc w myśleniu Hildebranda, co wynika z badań przeprowadzonych przez Autora książki, przejawia się przede wszystkim dowartościowanie serca w ramach ludzkiej osoby. Słusznie zatem wnosi on, że eksplikacja ludzkiej uczuciowości, którą naświetlił pod kątem aksjologicznym, antropologicznym i teologicznym może przyczynić się do głębszego rozumienia duchowości serca (por. s. 428). W świetle bowiem rozważań Hildebranda, poprzez serce można w sposób integralny patrzeć na człowieka, uwzględniając przy tym zwłaszcza pierwiastek duchowy.

Ks. Zarzycki doszedł do przekonania, że w myśl poglądów Hildebranda możliwy jest proces moralno-duchowej przemiany chrześcijanina w Jezusie Chrystusie dzięki przewyciężeniu obojętności i zatwardziałości serca, a także kontemplacji i dawaniu odpowiedzi na wartości moralne. Zasadniczą jednak rolę w procesie przemiany stanowi miłość, będąca przeżyciem, w którym w sposób najpełniejszy realizuje się osoba w wymiarze serca (por. s. 427).

Warto dodać, że praca ks. Zarzyckiego napisana jest językiem zrozumiałym i jasnym. Uzupełnieniem myśli zawartych w tekście są liczne i niekiedy dość obszerne przypisy świadczące o dużej dojrzałości naukowej Autora książki. Tak więc źródłowa dokumentacja toku rozumowania, jak i szczegółowych opisów wszystkich zagadnień poruszanych w pracy jest ścisła i rzeczowa. Praca ks. Zarzyckiego należy do trudnych w wykonaniu, a przy tym jest dojrzała, ambitna, rzeczowa i wartościowa dla nauki. Autor potrafił nie tylko stawiać, ale też i rozwiązywać doniosłe problemy tak w zakresie filozofii, jak i teologii.